

М.В. В'юник,
*аспірант кафедри
кримінального права № 1
(Національний університет
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»)*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДСТРОЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ

20 листопада 2012 року набрав чинності новий Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК), який став результатом багаторічної плідної співпраці науковців та практиків. Європейська спільнота в цілому дала схвальну характеристику цьому Кодексу та зазначила, що його мета – впровадити європейські цінності й принципи в українську систему кримінальної юстиції, де наріжним каменем будуть права людини.

Однак, не дивлячись на це все частіше певні його положення піддаються критиці, а їх ефективність при застосуванні є сумнівною. Так, наприклад, до VIII розділу «Виконання судових рішень» було введено поняття відстрочки виконання вироку (ст. 536). Зазначимо, що воно не є новим для законодавства України. Оскільки, у Кримінальному кодексі УРСР 1961 року у статті 46¹ містилися подібні положення. На наш погляд, саме поняття «відстрочка виконання вироку» є процесуальним, однак у статті 536 КПК воно сформульовано таким чином, що за змістом належить до матеріального кримінального права. Стаття 536 КПК більшою мірою розкриває саме поняття та підстави відстрочки виконання вироку, а не порядок, процедуру її застосування.

Відстрочку виконання покарання необхідно відмежовувати від суміжних кримінально-правових інститутів: від безумовних видів звільнення від покарання (див. ст. ч. 4 ст. 74, ст. 80, ст. 82 КК), від умовних видів звільнення від покарання (див. ст. 75, 79, 81 КК), від звільнення від подальшого відбування покарання (див. ст. 83, 84 КК) та від ррострочення відбування покарання(ч. 4 ст. 53 КК).

Отже, у разі відкладення, у випадках передбачених законом, початку виконання вироку на певний строк та у разі його спливу відбуття призначеного законним вироком суду покарання є обов'язковим і неминучим. У свою чергу, відповідно до положень Кримінального кодексу у разі застосування до особи безумовного звільнення – вимоги щодо подальшої поведінки особи

не висуваються і звільнення від покарання стає остаточним з моменту набрання законної сили відповідним правозастосовним актом суду. Якщо ж застосоване умовне звільнення, то якщо протягом визначеного іспитового строку особа не вчинить нового злочину і виконає покладені на неї обов'язки (умови звільнення) – суд звільняє засудженого від відбування призначеного покарання, таким чином, звільнення особи від відбування покарання є можливим за умов виконання покладеного на неї обов'язку.

Що стосується звільнення від подальшого відбування покарання, то відповідно до ст. 83 КК суд залежно від поведінки засудженої може звільнити її від покарання або замінити його більш м'яким покаранням чи направити засуджену для відбування покарання, призначеного за вироком суду, а згідно з ст. 84 КК у разі одужання осіб, вони повинні бути направлені для відбування покарання, якщо не закінчилися строки давності, передбачені статтями 49 або 80 цього Кодексу.

На основі цього можна зробити висновок, що правові наслідки для особи у випадках застосування до неї відстрочки виконання покарання, або звільнення від відбування покарання (умовного, безумовного, від подальшого відбування) будуть різними. Цікаво також, що розстрочення сплати штрафу відповідно до ч. 4 ст. 53 КК також прирівняно до відстрочки виконання покарання, що на нашу думку є доволі спірним.

Звертаємо увагу, також, на перелік видів покарань зазначених у ч. 1 ст. 536 КПК. Закон допускає відстрочку виконання вироку, за яким призначено покарання у виді виправних робіт, арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі. Однак, на наше переконання, цей перелік потребує додаткового вивчення, обґрунтування та доповнення.

Так, наприклад, не зайвим би було доповнення цього переліку громадськими роботами. Адже, у разі встановлення вагітності, відповідно до статті 154 КВК України наслідки для осіб які відбувають покарання у виді громадських та виправних робіт будуть ідентичними – кримінально-виконавча інспекція вносить до суду подання про її дострокове звільнення від відбування покарання з часу звільнення від роботи у зв'язку з вагітністю і пологами. Схожа ситуація і в результаті хвороби особи засудженої до громадських чи виправних робіт.

Також, хочемо звернути увагу на спеціальні види покарань, що застосовуються до військовослужбовців. Перш за все, якщо у

ч. 1 ст. 536 КПК йде мова про виправні роботи, то чому не можна застосувати відстрочення виконання вироку до осіб яким призначено покарання у виді службового обмеження для військово-службовців, який є дуже близьким за правообмежувальними властивостями саме до виправних робіт. Різниця полягає лише в колі суб'єктів до яких може застосовуватися даний вид покарання, а саме військовослужбовці контрактної форми проходження військової служби.

В цій же частині статті міститься покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні, що також застосовується до військовослужбовців. Звертаємо увагу на те, що цей вид покарання застосовується до військовослужбовці строкової служби. Згідно Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу» № 3597 від 04.04.2006 року, строки військової служби становлять 9 місяців – хто має повну вищу освіту та 12 місяців – для тих, хто має освіту 11 класів, хто закінчив технікуми, ПТУ. Також зазначимо, що відповідно до Переліку захворювань, які є підставою для подання в суди матеріалів про звільнення засуджених від подальшого відбування покарання, затвердженим спільним наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань та МОЗ від 18 січня 2000 р. № 3/6 та Положенням про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України (затверджену Наказом Міністра оборони країни 14.08.2008 № 402), якщо військовослужбовець захворів на одну із хвороб зазначених у вище згаданих нормативно-правових актах, подальше проходження військової служби виключається і навіть після повного видужання буде ставитися питання про стан здоров'я та можливість подальшого проходження служби, перед військово-лікарською комісією. Це як правило, хронічні, довготривалі та важкопротікаючі хвороби, що значно погіршують стан здоров'я.

Таким чином, на наш погляд не доцільно застосовувати відстрочку виконання вироку до осіб, яким призначено покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні, адже сам строк відстрочки, а відповідно і лікування (до моменту видужання див. п. 1 ч. 1 ст. 536 КПК) може бути більшим ніж строк проходження строкової військової служби (9–12 місяців) та наявності у особи спеціального статусу – військовослужбовця.

Таким чином, з прийняттям нового КПК відбулося «відродження» інституту відстрочки виконання покарання і у разі його подальшого розвитку необхідно внести відповідні зміни до КК України та до КВК України, адже повинна бути здійснена систематизація чинного законодавства.